

Från ”Soldpojckarnas bal” till ”Vilda västernliv”

Vid sidan om den idrottsliga verksamheten kom Sollerö idrottsförening att bli dominerande inom nöjeslivet. Där kom, kanske helt naturligt, dansen att inta en särställning. Dels var de flesta ungdomarna roade av att dansa och samtidigt gav danskvällarna också ett gott ekonomiskt tillskott.

Idrottsföreningen hyrde en längre tid den privatägda paviljongen efter vägen till Vibergsgården. ”Soldpojckarnas bal”, tjugo- och trettioalets populära arrangemang samlade där år efter år stor publik. Alla damer fick gå in gratis och bjöds dessutom på kaffe. Solleröbor av det manliga släktet fick betala två kronor i entré medan det för utsocknes karlar räckte med halva avgiften. För att få det hela att gå ekonomiskt ihop plockade pojckarna lingon som sedan såldes. ”Soldpojckarnas bal” gick alltid av stapeln den första lördagskvällen i oktober, och näranog alltid återkommande musik var ”Sjömanskapellet Fylgia” från Leksboda i Leksand.

En utedansbana som uppförts söder om fotbollsplanen hade ju sin begränsning och kravet och behovet av en inomhuslokal ökade. 1939 kom ett beslut om att uppföra en byggnad. Ungefär samtidigt hade de kommunala myndigheterna bestämt sig för ett nytt skolhusbygge. Det blev nödvändigt att den sköstra skolan revs, då det nya skolhuset skulle uppföras där. En kommitté från idrottsföreningen valdes som fick i uppdrag att försöka ropa in den gamla skolan, eftersom den skulle bjudas ut på auktion. Byggnaden var stor och mycket virke till den nya byggnaden kunde man räkna med. De styrande inom socknen hade dessvärre kommit på samma idé. Socknen behövde ett nytt kommunalhus, sockenstugan började man växa ur. Den gamla skolan kunde ju ropas in, flyttas och rustas upp till behövliga lokaler.

När auktionisten, skolstyrelsens ordförande Ruben Daniels, bjöd ut den gamla skolan var mycket folk samlat och det rådde en nervös spänning bland idrottsföreningens medlemmar. Skulle de kunna stå emot socknens styrande? Påtryckningar från dessa in i det sista kom en del i kommittén att vackla. Efter ett öppningsbud på trehundra kronor ökades priset på undan för undan. När Adolf Knutz, då ordförande inom idrottsföreningen, bjöd 925 kronor hände något överraskande. En kraftig talkör tog upp: ”Rätt man har ropat, slå! Rätt man har ropat, slå!” Kyrkoherden fattade genast galoppen och slog klubban i broräcket, huset var idrottsföreningens. Och det har nog solleröborna skäl att vara

"Solleröpojarna", populär orkester på 40-talet. Fr v: Erik Svensson, Sven Brothers, Tore Nordahl, Trapp Lars Karlsson, Bus Nils Matsson och Gunnar Olofsson.

tacksamma över. Vem vet hur kommunens lokaler annars hade sett ut i dag?

Det gamla skolhuset revs snabbt, massor med frivilliga ställde upp gratis. Byombud samlade in timmer och räntefria lån strömmade in från intresserade solleröbor. En byggnadskommitté valdes bestående av Karl Lindgren, Lars Lindgren och Ernst Andersson. Med dessa erkänt skickliga byggnadsarbetare gick det med fart och kläm. Trots kristider och inkallelser kunde lokalen tagas i bruk midsommaren 1941.

Föreningslokalen, den kom aldrig att få något annat namn, kom helt naturligt att få en enorm betydelse. Först och främst då som danslokal men den kom också att användas mycket till sammanträden, fester, bingo m m. Efter till- och ombyggnader blev den, vid sidan av Rättviksparken, den populäraste i övre Dalarna. Mycket folk och trångt var det ganska ofta, speciellt när Yngve Stoors eller Leon Landgren med Thory Bernhards gästade parken.

1976 byggdes den s k dansladan rymmande ett av Dalarnas största dansgolv. Energisk ordförande och pådrivare var då Mås Helmer Jönsson. Det var en betydande satsning med stora investeringar. Under midsommar kommer den till stor nytta, med rätt marknadsföring kanske det kunde bli ett s k "inneställe".

”Soldpojckarnas bal” blev blott ett skönt minne, likaså vår- och höstfesterna som under många år var stabila inkomstkällor. I stället blev det midsommarfestligheterna som kom att bli den verkligt stora guldgruvan.

Massor av folk från hela Sverige strömmade till. Kassörerna i de olika sektionerna gnuggade sina händer. Nu skulle väl idrottsverksamheten kunna bedrivas ekonomiskt problemfritt. Men andra problem började snart dyka upp. Midsommarfirandet som länge varit en gemytlig och trivsamt tillställning började mer och mer anta oroande proportioner. Tusentals tält, spridda över hela ön, med berusade och skränande ungdomar, tivoli med sina störande utropare, raggarkör med passagerare som på alla sätt sökte göra sig uppmärksammade. Dalapressen kunde nog inte utan fog ta in rubriker som: ”Vilda västernliv på Sollerön”, och ”Fylla och slagsmål på Sollerön”. Många beklämda öbor och gamla soldentusiaster frågade sig om det verkligen var värt priset: Skulle årets finaste högtid, i en av landets vackraste trakter, så helt få förstöras, bara för att några ynglingar skulle få råd att åka omkring i landskapet och sparka på en boll?

Det kulturella kom genom allt bråk och ståhej lätt i bakgrunden. Året var 1975, kvinnoåret. På Sollerö Hembygdsgård stod kvinnorna helt för programmet. Astrid Gustavsson höll samman trådarna. Lilly Sterner-Jonsson höll ett mäktigt fint och genomtänkt tal och de unga soldkullorna spelade på sina fioler. Margaretha Schmidt ledde körsången och Boströms Inger från Utanmyra satte fart på lekarna med sitt dragspel. En särdeles fin kväll. När ortspressen kom ut öppnade man tidningarna med extra spänning för att läsa om alla de rosor som skulle strös. Men inte en rad. Inte en rad varken i Dala-Demokraten, Falu-Kuriren eller Mora-Tidning.

I stället kunde man något förvånad läsa att det på Sollerön som vanligt hade varit bara bråk och slagsmål. Som ordningsvakt under midsommarnatten hade man kunnat konstatera att det hela hade svängt. Försöken från föreningens sida att tona ned festligheterna hade gett resultat. Tivoliet hade tagits bort, de värsta raggarna hade tröttnat på Sollerön och tältplatserna utikring byarna hade stängts. I och med att tältplatsen finns inom ett område, kan ju det klientel som anser att fira midsommar är detsamma som att dricka sig redlös, hållas under viss uppsikt. Och enligt vad vår utrikesminister Ola Ullsten sade vid ett tal på folknykterhetens dag, är spriten en del av vår kultur. Är det så tycker man att allmänheten skulle vara tacksam att idrottsföreningen ordnar och ser efter dessa så kallade kulturfirare på midsommarnatten. Någonstans måste dom ju ändå hålla till.

Vid sextiotalets slut hände någonting katastrofalt för dansarrangörerna. Popen hade sitt genombrott och gjorde sitt segertåg över världen, all annan musik blev med detta ”botten” och ”kass” för ungdomen. Tyvärr

var inte popen skapad för traditionell dans. Det gick i varje fall att stå och skaka på sig efter den och så kunde man ju rycka på varann ibland. Enkelt, nu skulle ingen behöva känna sig utanför längre. Alla kunde nu vara med, de "socialt medvetna" gladdes åt detta. Men regeln "ju enklare ju simplare" besannades återigen. Folk tröttnade på detta skakande och ryckande och atmosfären däromkring. Dansbanorna avfolkades och blev i stället för idrottsföreningens ekonomiska ryggrad i stället deras problembarn.

Avslutningsvis går vi tillbaka där vi började, till 1930-talet. Då gjorde etnologen Bertil Lundman en typ- och rasundersökning i Dalarna. Utredningen redovisades årligen i Dalarnas Hembygdsbok. 1935 hade turen kommit till Sollerön och Lundman skriver "flickorna runt Siljan berömma solleröpojkar för deras ståtliga utseende". Mats Rehnberg, som bodde på Sollerön under arbetet med Gruddboken, kan dock inte hålla med honom om detta. Någon märkbar skillnad mellan soldpojkar och grannsocknarnas manfolk kan han inte upptäcka. Han har en annan teori om soldpojkaras popularitet som han framför i sin uppsats "En dalasockens danser". Enligt Mats Rehnberg "hänger detta utan tvivel samman med att öns ungdomar höra till de säkra och uppskattade gästerna vid alla dansbanorna".

Karl Nilsson